

Asia: VM053:00/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeuspalveluvirasto haluaa kiinnittää huomiota julkisten oikeusavustajien asemaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamista harkittaessa.

Nykyisen lain 1 luvun 2 §:ssä on todettu lain soveltamisalasta seuraavasti:

12) asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettuun elinkeinonharjoittajana toimivaan asianajajaan tai siinä tapauksessa, että asianajotoimintaa harjoitetaan yhtiömuodossa, asianajoyhtiöön, siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa taikka osallistutaan asiakkaan puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen: (14.3.2025/84)

a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen tai myyntiin;

b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;

c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;

d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai

e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

13) muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä

liiketoimissa taikka osallistutaan asiakkaan puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen tai myyntiin;

b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;

c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;

d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai

e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

Aluehallintovirasto julkaisee opasta nimeltä Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - Ohje ilmoitusvelvollisille, jota on päivitetty viimeksi tammikuussa 2025. Siinä todetaan sivulla 41 seuraavasti:

Rahanpesulakia sovelletaan myös julkisiin oikeusavustajiin siitä huolimatta, että julkiset oikeusavustajat ovat viranomaisia. Toimivaltainen valvoja julkisten oikeusavustajien osalta on Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Nykyinen laki on kuitenkin sanamuodoltaan sillä tavoin epäselvä, että siitä ei voi suoraan lukea, koskeeko laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä myös julkisia oikeusavustajia. Lisäksi noin puolet Suomen 220 julkisesta oikeusavustajasta on asianajajia, joten epäselvyyttä voi tulla myös siinä, onko julkinen oikeusavustaja tehtävänsä hoitaessaan Suomen Asianajajien vai Aluehallintoviraston valvonnan alainen.

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi ei näyttäisi edelleen-kään tuovan tähän asiaa selvennystä.

Esityksen 1 luvun 2 §:n mukaisesti:

Rahanpesuasetuksen 3 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja eräitä ilmoitusvelvollisia ovat seuraavat:

1) asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettu elinkeinonharjoittajana toimiva asianajaja tai siinä tapauksessa, että asianajotoimintaa harjoitetaan yhtiö-muodossa, asianajoyhtiö, siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta ja lukuun ta-loudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa taikka osallistutaan asiakkaan puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

- a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostaminen tai myynti;
- b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen, mukaan lukien krypto-varojen hoitamiseen;
- c) pankki-, säästö- tai arvo-osuus- tai kryptovaratilien avaamiseen tai hoitamiseen;
- d) yhtiöiden perustamista, toimintaa, tai hallinnointia varten tarvittava varojen jär-jestely;
- e) trustien, säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtami-seen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

2) muu liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoava siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta ja lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa taikka osallistutaan asiakkaan puolesta seu-raavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

- a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostaminen tai myynti;
- b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen, mukaan lukien krypto-varojen hoitamiseen;
- c) pankki-, säästö- tai arvo-osuus- tai kryptovaratilien avaamiseen tai hoitamiseen;
- d) yhtiöiden perustamista, toimintaa, tai hallinnointia varten tarvittava varojen järjestely;
- e) trustien, säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen.

Julkisten oikeusavustajien asema ei tässä uudessa laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ole sen selkeämmin auki kirjoitettu kuin nykyisessä rahanpesulaissakaan.

Edellä mainitussa Aluehallintoviraston oppaassa Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - ohje ilmoitusvelvollisille, todetaan, että Aluehallintovirasto on saanut paljon kyselyjä siitä, kuuluvatko tietyt oikeudellisten palveluiden tarjoajille yleiset liiketoimet rahanpesulain soveltamisalaan. Esimerkiksi kauppakirjan laatiminen katsotaan soveltamisalaan kuuluvaksi. Perhe- ja jäämistöoikeudelliset liike-toimet katsotaan myös kuuluvan soveltamisalaan, kun toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa.

Nämä oppaassa mainitut esimerkit ovat myös oikeusaputoimistojen toimialaan kuuluvia asiatyyppejä.

Olisi toivottavaa, että lain ja Aluehallintoviraston laatimat määritelmät olisivat yh-teneväisiä ja vaikka on selvää, että lain pykälä ei voi olla tyhjentävä, niin jonkinlainen tarkennus tältä osin lakiin olisi ehkä syytä ottaa, jos Aluehallintovirastokin on saanut asiasta paljon kyselyjä.

Ja erityisesti olisi suotavaa, että laista kävisi selkeästi ilmi, että lakia sovelletaan myös julkisiin oikeusavustajiin, koska näin näyttäisi olevan tarkoitettu.

Julkisten oikeusavustajien valvonnan osalta asiaa olisi myös tarpeen selventää. Kuten edellä on todettu, noin puolet Oikeuspalveluviraston palveluksessa olevista julkisista oikeusavustajista on asianajajia.

Lisäksi Oikeuspalveluvirastosta annetussa laissa (1133/2023) todetaan julkisten oikeusavustajien valvonnasta 2 luvun 10 §:n 2 momentissa seuraavasti: Mitä asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a, 7, 7 a–7 d ja 7 g–7 k §:ssä säädetään asianajajan valvonnasta ja 10 §:ssä tämän oikeudesta hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsittelystä, sovelletaan myös julkiseen oikeusavustajaan.

Toisin sanoen julkiset oikeusavustajat ovat muun toimintansa osalta Suomen Asianajajien valvonnan alaisia, mutta rahanpesun ja terrorismin estämisen osalta valvonta kuuluu Aluehallintovirastolle. Lain uudistamisen yhteydessä voisi olla hyvä miettiä valvonnan yhtenäistämistä kaikilla osa-alueilla, kuitenkin huomioiden se, ettei valvonnan muuttaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen osalta aiheuttaisi Oikeuspalveluvirastolle lisää kustannuksia.

Jokinen Teemu

Oikeuspalveluvirasto - Nina Solas-Iloniemi johtava julkinen oikeusavustaja,
asianajaja